

Asia: VN/2401/2026

Ehdotus kansalliseksi mediakasvatuslinjauksiksi

1. Johdanto

Mahdolliset kommentit ja huomiot johdannosta:

Autoritääriset valtiot käyttävät hybridiuhkakampanjoita tavoitteenaan heikentää demokraattisten valtioiden päätöksentekoa, vakautta ja hyvinvointia. Informaatiovaikuttaminen on yksi keskeinen keino hybridi-vaikuttamisessa. Hybridiuhkien laaja-alaiseksi torjumiseksi medialukutaidon merkitys korostuu kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Mediakasvatuksen ja medialukutaidon ylläpitäminen, koulutus, kehittäminen ja tutkiminen ovat keskeisessä roolissa tulevana vuosina muun muassa yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden kannalta.

2. Mediakasvatuksen nykytila

Mahdolliset kommentit ja huomiot mediakasvatuksen nykytilasta:

-

3. Visio

Mahdolliset kommentit ja huomiot visiosta:

Mediakasvatuksen ja medialukutaidon tulisi olla läpileikkaavaa osaamista Suomessa asuville kaikissa eri elämänvaiheissa varhaiskasvatuksesta ja peruskoulusta alkaen.

4. Tavoitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot tavoitteista:

Lasten ja nuorten lisäksi tärkeitä kohderyhmiä ovat aikuisväestö, ikääntyneet ja vanhemmat sukupolvet sekä eri kieliryhmien edustajat.

Mediakasvatuksessa medialukutaito olisi hyvä nähdä myös laajemmassa kulttuurisessa (taide, luovat alat) merkityksessä resilienssin, huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi.

5. Toimenpiteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimenpiteistä:

Täydennyskoulutuksen tarve opettajille on tärkeä pitää mielessä.

Media-alan ammattilaisten medialukutaidon kehittämistä on myös tärkeää huolehtia. Hybridivaikuttamisen alati kehittyvät ja muuttuvat muodot sekä tekoälyn nopea kehittyminen haastavat media-alan ammattilaistenkin kykyä tunnistaa ja torjua informaatiovaikuttamista. Media-alan ammattilaiset tekevät tiedonhankintaa sekä tuottavat ja julkaisevat sisältöjä erilaisille yleisöille, joten on tärkeää, että eri media-alan ammattilaisten medialukutaidon ylläpitämiseen ja kehittämiseen panostetaan: tämä koskee toimittajia, audiovisuaalisen alan toimijoita, viestijöitä, mainonnan ja markkinoinnin ammattilaisia jne.

Toimijuuteen tulee sisällyttää myös yksilöiden toiminta sisältöjen tuottamisessa ja aktiivisena tekemisessä. Esimerkiksi tekoäly voi olla eettisesti käytettynä hyödyllinen työkalu, ja sosiaalisen median kanavat voivat tarjota itseilmaisun, yhteisöllisyyden ja verkostoitumisen mahdollisuuksia.

Tulee selvittää, miten esitetyt ratkaisut rahoitetaan. Miten mahdollistetaan mediakasvatuksen ja medialukutaitokoulutuksen tarjonta osana työssäoppimista, miten voidaan synnyttää työnantajille mahdollisuuksia tarjota medialukutaitokoulutuksia työntekijöille, miten yksilö voi rahoittaa osallistumista medialukutaitokoulutuksiin täydennys- tai lyhytkoulutuksena jne.

Hankehakupien tukeminen ja hankerahoituksen osoittaminen mediakasvatukseen ja medialukutaitoon liittyviin monitieteisiin tki-hankkeisiin on kannatettavaa. Pohjoismaiden ja ylipäätään eurooppalainen yhteistyö on kannatettavaa hankkeissa.

Kolmannen sektorin lisäksi myös yrityssektorin ja kaupallisten toimijoiden rooli sekä yhteistyö mediakasvatustoimijoiden kanssa on tärkeää.

6. Toimeenpano ja seuranta

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimeenpanosta ja seurannasta:

Seurannassa ja tutkimuksessa tulisi selvittää, miten medialukutaidon kehittymistä, muutoksia ja osaamisen karttumista voidaan mitata. Mitä mittareita voisi olla, mitkä ovat vertailukelpoisia tuloksia, ja miten ylipäänsä medialukutaitoa tai sen muutoksia väestöryhmissä voidaan tutkia ja arvioida (mikä on validia ja vertailukelpoista dataa).

Ylen tärkeä rooli mediakasvatukseen liittyvien sisältöjen tuottajana tunnustetaan ehdotuksessa. On tärkeää, että Yleisradion rahoitus on riittävää toiminnan toteuttamiseen.

Mediakasvatuksen ja medialukutaidon ylläpitämiseksi ja kehittämisessä koulutus ja tutkimus ovat tärkeissä rooleissa. Siten lausunnossa mainittu riittävien resurssien kohdentaminen näihin korostuu. Ammattikorkeakouluilla ja muilla korkeakouluilla on tärkeä rooli mediakasvatus- ja medialukutaidon koulutuksessa ja tutkimuksessa. Lähdekriittisyys, tekoälyn eettinen käyttö ja disinformaation tunnistaminen korostuvat medianomi- ja erityisesti journalismin koulutuksessa, jolla on tärkeä tehtävä kouluttaa tulevia media-alan ammattilaisia.

Valtioneuvoston kansliaa käsittelevässä kohdassa mainitaan Venäjä uhkana. Olisi hyvä tuoda Venäjän rinnalla esiin myös se, että hybridivaikuttamista ja informaatiovaikuttamista tekevät muutkin toimijat.

7. Liitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot liitteistä:

-

8. Yleiset kommentit linjausluonnoksesta

Yleiset kommentit kokonaisuudesta:

-

9. Muita mahdollisia terveisiä valmistelijoille

Muita mahdollisia terveisiä:

-

Salo Taina
Turun ammattikorkeakoulu Oy - Vastuuvalmistelija sektorin johtaja Timo
Tanskanen / Taideakatemia